



## NDERTUSSEN IN HET DORP

HET KANTELMOMENT VAN KUNSTENAAR GERT ROBIJNS

Gepubliceerd in *Ons Erfdeel* 2012/1.

Zie [www.onserfdeel.be](http://www.onserfdeel.be) of [www.onserfdeel.nl](http://www.onserfdeel.nl).

2011 was een cruciaal jaar voor Gert Robijns (°1972, Sint-Truiden). De Vlaamse kunstenaar had niet alleen een overzichtstentoonstelling in het Leuvense Museum M, met meer dan twintig bestaande en nieuwe werken, hij voerde ook de ambitieuze installatie *Het Dorp* uit. In Brustem, een deelgemeente van Sint-Truiden, maakte Robijns een replica in hout en metaal van zijn geboortedorp Gotem op een schaal van 60 procent. Zijn minimalistische en op het eerste gezicht hermetische werk in M ligt wel erg ver af van de publieksliefeling die *Het Dorp* al gauw werd, maar toch komen beide voort uit een gelijkaardige logica. Dat het oeuvre van Robijns coherenter en consequenter is dan een oppervlakkige kennismaking doet vermoeden, blijkt ook uit de in 2011 verschenen monografie *Day for Night*: daarin wordt de evolutie van zijn oeuvre geschetst, uitmondend in het synthesesewerk *Het Dorp*. Dat boek toont hoezeer Robijns – hoewel hij vooral met gevonden objecten werkt – een beeldhouwer pur sang is. In zijn oeuvre onderzoekt hij dan ook parameters zoals evenwicht, compositie, vorm en volume. Daarnaast speelt hij ook tegenstellingen zoals orde/chaos, beweging/stilstand, boven/onder, recipiënt/inhoud en sokkel/sculptuur tegen elkaar uit. Die tegenstellingen komen ook tot uitdrukking in de titels van Robijns' tentoonstellingen en publicaties: *Never Left Right* in Z33 (Hasselt, 2005), *On-* in M Leuven en de catalogus *Day for Night*.

Robijns debuteerde tijdens zijn opleiding aan Sint-Lukas Brussel met een reeks werken die niet allemaal de tand des tijds hebben doorstaan, maar waarin je al de kernen van het latere oeuvre herkent. Neem bijvoorbeeld de video *An Exciting New Relationship is Coming Soon*. In die video worden met regelmatige tussenpozen bolletjes

**SAM STEVERLYNCK**

werd in 1979 geboren in Tielt. Studeerde Germaanse Filologie aan de Universiteit Gent. Is in Brussel gevestigd als freelancekunstcriticus. Schrijft voornamelijk voor *Agenda*, *<h>ART* en *Kunstbeeld*. Levert ook bijdragen aan internationale (kunst)bladen zoals *Art Review*, *art press*, *DAMn°*....  
Adres: Praagstraat 47, 1060 Brussel.

---

piepschuim in een kopje gegooid dat van bovenaf wordt gefilmd. Telkens als die bolletjes samenklitten volgens de wetten van aantrekkingskracht wordt er een nieuwe bolletje bij gegooid. Dergelijk onderzoek naar beweging en het op speelse wijze illustreren van wetenschappelijke fenomenen keren wel vaker terug bij Robijns. Ook het gebruik van dagelijkse, zelfs banale elementen is een constante in zijn oeuvre. In *Speedy, Take it Easy* (een installatie die nog tot eind 2012 te zien is in het Antwerpse Museum aan de Stroom als deel van de reizende tentoonstelling *A Story of the Image*) wordt geëxperimenteerd met geluid en het oproepen van beweging. Het werk bestaat uit een kartonnen maquette en een videoscherm met daarop een muis die aan een stukje kaas zit te knabbelen. Zodra de bezoeker nadert, verdwijnt de muis uit beeld en hoor je het diertje door de constructie wegrennen. Als de toeschouwer weggaat, verschijnt de muis opnieuw, om vervolgens weer te verdwijnen. Dat oproepen van beweging en verplaatsing van geluid door de ruimte komt ook in een aantal andere werken aan bod. Robijns onderzoekt dit ook in meer geavanceerde videoprojecties, zoals *Close 2*, een trompe-l'oeilprojectie van een gordijn op een open raam. Het gordijn beweegt lichtjes door de wind en je hoort geluiden die van buiten komen. Pas na een tijdje wordt duidelijk dat het projectievlak een echt gordijn is, identiek aan het exemplaar in de film. Robijns maakte nog een aantal vergelijkbare videoprojecties voor de kunstmanifestaties *Over the Edges* (Gent, 2000) en *Locus Focus – Sonsbeek 9* (Arnhem, 2001). Maar ondanks de kritische en publieke bijval had hij geen zin om hetzelfde kunstje te blijven opvoeren en zette hij bewust een punt achter die reeks.

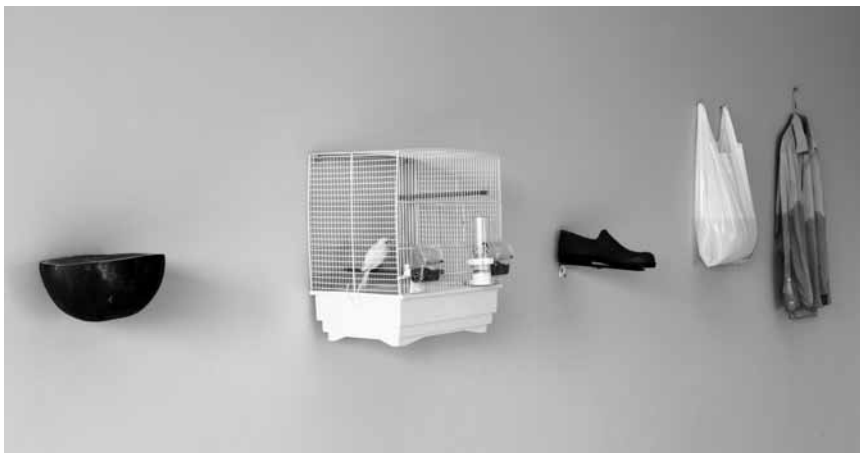
## TUSSENSTADIUM

Was Robijns in zijn vroege werken nog gefascineerd door de eigenlijke beweging, dan gaat zijn aandacht nu uit naar het tussenstadium in de vorm van een kantelmoment. Het is hem eerder te doen om het mentale beeld van beweging dan om de beweging zelf. Dat blijkt ook uit *Ondertussen*, een werk dat onder andere te zien was in Extra City in Antwerpen. Die installatie bestaat uit twee grote houten platen die op schragen rusten. Tussen de platen liggen sinaasappels die door het gewicht van de platen langzaam geplet worden. Het drukproces onder invloed van de zwaartekracht verloopt zo traag dat je het niet kunt zien. Op dezelfde tentoonstelling toonde Robijns een half openstaande garagepoort. Met dat werk wilde de kunstenaar de spanning van het rustpunt oproepen, wat hij later ook in andere werken zal doen. Door een object schuin te plaatsen gaat zijn betekenis ook letterlijk kantelen en worden de ons vertrouwde objecten in een nieuw, vervreemdend daglicht geplaatst. Dat idee keert ook terug in de installatie *Even ademen*, de naam van een gelijknamige tentoonstelling bij Galerie Stella Lohaus in Antwerpen. De kunstenaar toont er een reeks uiteenlopende gebruiksvoorwerpen die hij in een schuine hoek tegen de muur laat rusten: een rek, een emmer en een stoel. Daardoor wordt de onderkant van de objecten onthuld die je doorgaans niet te zien krijgt. Het object verliest zo zijn fenomenologische waarde en wordt haast ontkend in zijn bestaan. De installatie getuigt van het nauwkeurige gevoel voor compositie dat zo kenmerkend is voor Robijns.

De kunstenaar slaagt er ook in om aan gevonden objecten een betekenis te verlenen door ze in te zetten in nieuwe constellaties volgens overeenkomsten in vorm of kleur, zoals in *Hold the Line*. Op het eerste gezicht lijkt dat een arbitraire rangschikking van een reeks dagelijkse objecten die niets met elkaar te maken hebben, vergelijkbaar met de constellatie in *Even ademen*. Maar als je aan de andere kant van de opstelling staat, merk je dat Robijns de onderkant van de objecten oranje heeft geschilderd. Net door dit kleuraccent ontstaat een bindend element. Robijns ontpopt zich steeds meer als iemand die bestaande objecten gaat ordenen, stapelen en rangschikken, eerder dan nieuwe artefacten te produceren. Dat doet hij niet op willekeurige wijze, maar naar vorm, kleur of inhoud, waardoor nieuwe betekenissen ontstaan. Zeer geslaagd is *Content*, waarvoor de kunstenaar een reeks stenen in verschillende groottes in verticale as in de galerie- of museumruimte opstelt. Een grote steen zit gekneld in een groene plastic emmer die daardoor haast lijkt te barsten. Ernaast zit een kleinere steen in een aluminium kampeergamel, terwijl de daarop volgende colafles gevuld is met kleine stenen en wordt afgedekt door een grote steen. De eigenlijke dop van de colafles wordt op het einde van de constellatie gebruikt als drager – lees: sokkel – van een andere steen. Deze installatie met op het eerste gezicht willekeurig gekozen “gevonden voorwerpen” verenigt op gecondenseerde en gevatte wijze een aantal sculpturale preoccupaties van



**Boven:** *An Exciting New Relationship Is Coming Soon*, video-installatie, 2000.  
**Onder:** *Fasten Your Seatbelt*, installatie, 2009.



**Boven:** *Even ademen*, installatie, 2005.

**Midden:** *Content*, installatie, 2010.

**Onder:** *In Concert*, installatie, 2011.

Robijns: het contrast tussen natuurlijke en synthetische materialen, de positionering en het evenwicht van de objecten in de ruimte, de relatie tussen sculptuur en sokkel, maar ook het *objet trouvé* en de nieuwe betekenis die dit krijgt in een museale context.

### STILLEVEN IN 3D

Robijns werkt zowel met natuurelementen (water, stenen, vruchten) als met gebruiksvoorwerpen (stoelen, tafels, rekken) die hij inzet in ruimtelijke constellaties. Daarbij lijkt hij een soort stillevens in drie dimensies uit te voeren. Een van de meest spreken- de voorbeelden is de installatie *In Concert*, die de kunstenaar ook uitvoerde voor zijn tentoonstelling *On-* in M Leuven. Het werk bestaat uit een wandinstallatie van een doorgesneden watermeloen, een vogelkooi met een rondvliegende parkiet, een schoen, een plastic zak gevuld met water, en een hemd dat onderaan nat is. Opnieuw slaagt Robijns erin betekenis te verlenen aan deze uiteenlopende objecten. Op mees- terlijke wijze speelt hij met lijn, kleur en compositie. Wat de verschillende objecten met elkaar linkt, is dat ze verbonden worden door een denkbeeldige horizontale lijn die op rigoureuze wijze is afgemeten met een waterpas. Het hemd is tot op dezelfde hoog- te nat als de schoen. Het niveau van het water in de zak en het drinkbakje van de vogel correspondeert hiermee en ook de watermeloen is op gelijke hoogte doorgesneden. De rondfladderende, knalgele kanarie zorgt niet alleen voor een kleuraccent – vergelijk- baar met het felle oranje in *Hold the Line* – maar brengt ook letterlijk beweging in dit stilleven. Enigszins vergelijkbaar is de installatie *Immo*, een juxtapositie van een steen van 650 kilogram, een bal en een levende kanarie. Het werk behandelt thema's zoals beweging en immobiliteit, massa, zwaartekracht en energie; onderwerpen die bij Robijns wel vaker terugkomen. De kunstenaar slaagt er opnieuw in betekenis toe te kennen aan deze uiteenlopende objecten, een betekenis die wordt gecreëerd door con- trast: de steen is immobiel, de vogel vliegt uit zichzelf en de bal moet door een externe factor in beweging worden gebracht. De manier waarop uit het werk een eigen logica spreekt, opgebouwd rond een spel van associaties en tegenstellingen, roept het uni- versum op van René Magritte. Dat is ook het geval met de biljartkeu die Robijns volle- dig heeft uitgevoerd in krijt, een typisch magrittiaanse omkering van de logica. *Prêt à Porter* bouwt dan weer voort op het soort woordspeling waar de surrealistische mees- ter zo gek op was. *Prêt à Porter* wordt hier letterlijk opgevat: de zakken van een jasje dat aan een stok hangt, zijn gevuld met stenen. Het confectiejasje als drager. Zoals in ande- re werken wordt ook hier de relatie recipiënt/object aangekaart. De kunstenaar gaat niet voor het grote gebaar, maar richt zijn aandacht op alledaagse objecten, situaties en processen. Die vertrouwde objecten stelt hij door een subtiele ingreep op vervreem- dende wijze voor. Het gaat hem – net zoals bij Magritte – om de verwondering over het alledaagse, wat zorgt voor een vorm van poëzie.

## WETENSCHAPPELIJKE EXPERIMENTEN

Robijns' verwondering over de dagelijkse realiteit vertaalt zich ook in de speelse wijze waarop hij experimenteert met de hem omringende wereld. *Liter* bestaat uit een vol melkkarton naast eenzelfde opengesneden karton met daarin een transparante plastic zak met dezelfde hoeveelheid vloeistof, één liter water. Het werk lijkt wel een wetenschappelijk experiment uit de les natuurkunde en biedt een reflectie over volume, inhoud en vorm. De zak water zet uit terwijl het karton het volume in vorm houdt. Hoewel het om dezelfde hoeveelheid gaat, neemt die toch een andere vorm aan, waarbij Robijns en passant de sculpturale massa onderzoekt. Vergelijkbaar is het werk =, dat bestaat uit twee rekken die in dezelfde ruimte in het museum M werden opgehangen. Het ene rek is van aluminium, het andere van metaal. De rekken wegen evenveel, maar hebben andere afmetingen. De kunstenaar vergelijkt het zelf met het klassieke mopje uit zijn kindertijd: "Wat weegt het zwaarst, een kilo lood of een kilo veren?"

Veel van Robijns' werken gaan over de wetten van de zwaartekracht, een onderwerp dat ook Magritte vaak aanhaalde – hij schilderde onder meer een massieve steen die gewichtloos in de lucht blijft hangen. In *Tri de gravier* heeft Robijns een aantal stenen gepositioneerd op witte rekken die aan een muur zijn vastgemaakt. Hij neemt echter een loopje met de zwaartekracht door de zwaarste stenen op de bovenste en smalste rekken te plaatsen, en de lichtste op de onderste en breedste.

## HET DORP

Robijns' werk vindt door het ordeningsprincipe en de strakke vorm aansluiting bij het minimalisme. Zijn gebruik van dagelijks materiaal roept dan weer overeenkomsten op met de *arte povera*. Tegelijk onderscheidt zijn oeuvre zich van beide internationale stromingen door het ingehouden gevoel voor humor. Naast zijn ernstige, haast wetenschappelijke reflecties over de aard van de beeldhouwkunst en de zwaartekracht getuigt zijn oeuvre ook van een zekere lichtheid. *New Balance* bijvoorbeeld staat niet alleen stil bij het onderzoek naar de zwaartekracht of de sokkel, maar is ook een onderkoeld staaltje slapstick. Het werk bestaat uit een massieve sokkel waaronder je nog juist twee schoenen gekneld ziet. Naast humor wordt Robijns' werk soms ook gekenmerkt door een ietwat emotionele of persoonlijke dimensie. Zo is er bijvoorbeeld de atypische, zwart-witvideo *Slalom*, waarin motorrijders oefenrondjes rijden op een uitgestrekt plein met de onder meer van Elvis Presley bekende evergreen 'Always on My Mind' op de achtergrond. Uit het werk spreekt een vorm van melancholie zoals je die ervaart op de laatste dag van de zomervakantie. De video wordt geprojecteerd op een in repen gesneden scherm dat zachtjes beweegt door toedoen van een ventilator, wat verder bijdraagt tot de ingetogen sfeer van het werk.



Boven: *Liter*, installatie, 2008.

Midden en onder: *Immo*, installatie, 2010.





Maquette van *Het dorp*, 2011.

De installatie *Het Dorp* heeft dan weer een verrassend autobiografisch karakter doordat de kunstenaar zijn geboortedorp weergeeft op haast mimetische wijze. Het is Robijns echter niet te doen om een perfecte weergave van de realiteit. Hij reduceert zijn geboortedorp tot de meest herkenbare elementen, de kerk en de pastorie, en voert die uit op een schaal die nog altijd levensecht is, maar tegelijk voor vervreemding zorgt. Ook zijn keuze om het werk volledig wit te schilderen is een manier om afstand te nemen van het origineel en het artificiële karakter van de hele onderneming te benadrukken. Dat kunstmatige wordt nog op de spits gedreven als je rond de installatie wandelt en aan de achterkant de metalen skeletstructuur ziet en de illusie van realiteit volledig wordt doorgeprikt. *Het Dorp* lijkt, zoals eerder aangegeven, een *Fremdkörper* in Robijns' oeuvre, maar is eigenlijk een consequente uitloper van een eerdere reeks werken.

Voor een tentoonstelling in het M HKA werd de kunstenaar uitgenodigd om aan de slag te gaan met de vaste collectie. Hij nam hiervoor als uitgangspunt bestaande kunstwerken van Bernard Frize, Hermann Pitz en Ettore Spalletti die hij uitvoerde in zwart-wit, waardoor de werken als het ware werden ontkend in hun bestaan. Ze leken schimmen van zichzelf. Daarnaast toonde hij eigen, vroegere werken zoals *Bingo*, *Kicker* en *Pingpong*, replica's van respectievelijk een spelautomaat, een tafelvotbalspel en een pingpongtafel. De objecten werden echter ontdaan van details en uitgevoerd in

grijstinten. Door de kleur weg te laten komt de kunstenaar tot de essentie van het ding en bereikt hij een vorm van abstractie die je ook terugvindt in *Het Dorp*. Zowel de replica's van de spelen als *Het Dorp* fungeren door de afwezigheid van details en de monochrome uitvoering haast als nabeelden. *Het Dorp* lijkt wel gemaakt naar een herinnering. Gotem, het dorp waar Robijns zijn jeugd heeft doorgebracht, mag dan nog bestaan, de kunstenaar geeft het weer alsof het in het verleden ligt.

*Het Dorp* is niet alleen een knappe installatie maar ook een artistiek statement. Net zoals bij zijn overige werken haalt Robijns zijn inspiratie niet uit vergezochte modellen maar uit zijn directe – soms banale – omgeving. Het feit dat hij zijn geboortedorp Gotem als replica uitvoert in een ander gehucht, Brustem, dat slechts tien kilometer verder ligt, is ook kenmerkend voor de manier waarop de kunstenaar de realiteit kantelt of letterlijk verschuift. De dorpsbewoners moesten zich tien kilometer verplaatsen om zich een beeld van zichzelf te kunnen vormen. Door die kleine verschuiving zorgt Robijns ervoor dat wij de bekende realiteit op een andere manier ervaren. *Het Dorp* krijgt ook een verrassend nieuw betekenisaccent doordat Jan Hoet de installatie wil tentoonstellen op de Biënnale van Yinchuan in China. Waar het aanvankelijk een bewuste keuze was om zijn eigen kerktoren op te voeren als reactie op het met globalisering en internationalisering dwepende kunstwereldje, krijgt het nu een nieuwe betekenis in China, waar de plaatselijke bevolking dit staaltje van anti-exotisme wellicht als exotisch zal ervaren.

[www.hetdorp2011.be](http://www.hetdorp2011.be).

#### LITERATUUR

ANSELM FRANKE EN BETTINA KLEIN, *Gert Robijns. Day for Night*, Lannoo, Tielt, 2011, 160 p.